

Sygn. akt III U 427/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2021r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Piotr Witkowski
Protokolant:	Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 października 2021r. w Suwałkach

sprawy **M. Z.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

przy udziale uczestnika L. Z.

o ustalenie

w związku z odwołaniem M. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 31 maja 2021 r. znak (...)

- 1. zmienia zaskarżoną decyzję o tyle, że ustala, iż M. Z. za zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy byłego męża L. Z. odpowiada z nim solidarnie całym swoim majątkiem do wysokości wartości przypadającego jej udziału w majątku wspólnym;**
- 2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie;**
- 3. zasądza od M. Z. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

Sygn. akt III U 427/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 maja 2021r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że L. Z. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, fundusz pracy i fundusz solidarnościowy i odpowiedzialność za zadłużenie obejmuje majątek odrębny płatnika składek L. Z. oraz majątek wspólny płatnika składek L. Z. i jego współmałżonki - M. Z..

Zakład stwierdził też, że zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wyniosło łącznie kwotę (...)zł. Wskazał przy tym kwoty zadłużenia na poszczególne ubezpieczenia.

Wskazał również, iż na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy z 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2021r. poz. 423 ze zm.), odsetki naliczane będą nadal do dnia zapłaty włącznie z tym dniem. Odsetki za zwłokę naliczane są na zasadach i w wysokości określonych w ustawie z dnia 29.08.1997r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1325, ze zm.).

Argumentował, że na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, płatnik składek jest obowiązany, według zasad wynikających z przepisów ustawy, obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy.

Zgodnie zaś z art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy, które dotyczą składek na ubezpieczenia społeczne.

W przypadku osób, które pozostają w związku małżeńskim odpowiedzialność dłużnika obejmuje majątek odrębny płatnika składek oraz majątek wspólny płatnika składek i jego małżonka - zgodnie z art. 29 § 1 i §2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Natomiast płatnik składek L. Z. nie dopełnił obowiązku określonego w art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i nie opłacił składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy, co spowodowało wskazane zadłużenie na jego koncie.

Pomiędzy płatnikiem składek L. Z., a jego małżonką – M. Z. w okresie od grudnia 2019r. do grudnia 2020r. istniała wspólność majątkowa małżeńska. W związku z tym odpowiedzialność za zobowiązania płatnika składek z tytułu nieopłaconych składek ponosi z majątku wspólnego również małżonek płatnika składek.

Organ rentowy zawiadomił płatnika składek i jego małżonkę o wszczęciu postępowania w sprawie określenia wysokości zadłużenia w dniu 16.02.2021r. oraz o zakończeniu tego postępowania w dniu 21.05.2021r.

W odwołaniu od tej decyzji M. Z. zaskarżyła ją w części dotyczącej odpowiedzialności za zadłużenie L. Z. z majątku wspólnego jej i L. Z. i wniosła o uchylenie decyzji w tej części i przekazanie do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu odwołaniu w pierwszej kolejności podniosła, iż Sąd Okręgowy w Suwałkach w dniu 18.12.2020r. rozwiązał przez rozwód jej małżeństwo z L. Z., a sprawa o podział majątku wspólnego jej i L. Z. jest jeszcze w przygotowaniu i wniosek zostanie złożony od razu po uzgodnieniu sprzecznych kwestii w pewnym zakresie. L. Z. zalega też z płatnością alimentów na rzecz ich córki - K. Z., w związku z czym wystąpiła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olecku o wszczęcie egzekucji w tym zakresie.

Wskazała przy tym, iż L. Z. jest właścicielem nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) oraz posiada udział w nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...).

Dalej argumentowała, że skoro organ rentowy w przedmiotowej decyzji powołał się na art. 29 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w zw. z art 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi, że w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność, o której mowa w art. 26, obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka, to odesłanie do art. 26 jest kluczowe, bowiem podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki.

Powołała się też na wyrok NSA z 10.10.2019r. sygn. II FSK 3114/17, w którym Sąd ten stwierdził, iż odpowiedzialność podatkowa ma charakter osobisty nieograniczony. Za dług podatkowy zgodnie z art. 26 Ordynacji podatkowej podatnik odpowiada całym swoim majątkiem. Także majątkiem wspólnym, którym zgodnie z art. 29 §1 Ordynacji podatkowej, jest majątek objęty wspólnością majątkową w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim. Do majątku wspólnego należy niewątpliwie zaliczyć także nadpłatę wynikającą ze wspólnie złożonego zeznania w podatku dochodowym od osób fizycznych.

W związku z tym uważała więc, że w pierwszej kolejności dochodzenie przez organ rentowy od dłużnika kwoty należności powinno nastąpić z majątku odrębnego. Kwota zadłużenia wynosi 12.806,33 zł, w związku z czym wierzyciel w całości może zaspokoić się z osobistego majątku dłużnika, do którego wchodzi chociażby wskazane powyżej nieruchomości. Zatem jest nieuzasadnione i błędnie przyjęcie, że ona również ponosi z majątku wspólnego odpowiedzialność za zobowiązania płatnika.

Następnie wskazując za Sądem Najwyższym (postanowienie z dnia 23.11.2011r., sygn. IV CSK 71/11) na cechy majątku wspólnego małżonków oraz kiedy powstaje rozdzielność majątkowa, podniosła że współmałżonek odpowiadający za zaległość podatkową małżonka będącego podatnikiem nie jest zobowiązany jako podatnik i nie odpowiada za zobowiązanie podatkowe. Jego zobowiązanie wynika z długu małżonka-podatnika i ograniczone jest do odpowiedzialności z majątku wspólnego. Małżonka jest zobowiązana z majątku wspólnego z tytułu zobowiązania podatkowego współmałżonka, co wprost wynika z art. 29 §1 Ordynacji podatkowej i zgodnie z art. 27c ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli egzekucja ma być prowadzona z ich majątku wspólnego. Tytuł wykonawczy powinien być wystawiony na oboje małżonków.

Wskazała też, że zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z 14.12.2009r. sygn. V U 1500/09 art. 29 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie może być podstawą prawną do obciążenia żony odpowiedzialnością materialną za nieopłacenie przez męża podlegającego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej składek na te ubezpieczenia.

Podniosła ponadto, iż nic nie wiedziała o długach swojego ówczesnego męża. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku wskazał, że więź fizyczna między stronami nie istniała od 16 lat, natomiast pozostałe więzi przestały istnieć do lutego 2020 r. Dlatego też nie mogła wiedzieć o zaległościach L. Z., z uwagi na złe relacje między nimi oraz brak konwersacji. Natomiast L. Z. posiada odrębny majątek, który w zupełności wystarczy na pokrycie zobowiązania na rzecz ZUS - u.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji. Wskazał, iż z dołączonej kopii wyroku Sądu z dnia 18.12.2020r. o rozwiązaniu przez rozwód małżeństwa M. Z. z L. Z. wynika, że orzeczenie o rozwodzie stało się prawomocne dnia 11.03.2021r. Zauważył też, że wysokość i prawidłowość należności nie są przez M. Z. kwestionowane.

Podniósł ponadto, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia, iż zaistniała jakkolwiek z przesłanek wyłączających odpowiedzialność M. Z. jako byłego współmałżonka L. Z.. Nie jest trafne stanowisko odwołującej się powołującej się na wyrok Sądu Okręgowego, że skoro posiada z mężem rozdzielność majątkową to nie odpowiada za zadłużenie ujęte w zaskarżonej decyzji. Przedłożone orzeczenie o rozwodzie stało się prawomocne 11.03.2021r., a zadłużenie jest za okres od grudnia 2019r. do grudnia 2020r. (bezsporne). Zatem odwołująca się ponosi solidarną odpowiedzialność wraz z mężem za długi powstałe do tego dnia. Innych dowodów i dokumentów potwierdzających rozdzielność majątkową odwołująca się nie przedłożyła. Jest to o tyle istotne, że odwołanie od decyzji rozpoznawane jest na zasadach obowiązujących w kodeksie, a więc z całym rygoryzmem dotyczącym postępowania dowodowego. Zatem zarzut naruszenia art. 233 należy uznać za chybiony, gdyż ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Podkreślił, że do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio przepisy Ordynacji podatkowej, enumeratywnie wskazane w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w tym również art. 29, stosownie do treści którego, w

przypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność, obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka.

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się do kwestii interpretacyjnych, a ściśle do subsumcji art. 29 §1 i 2 w związku z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i określenia czy odwołująca odpowiada majątkiem wspólnym za zadłużenie L. Z. powstałe w okresie trwania małżeństwa i pozostawania w ustawowej wspólności małżeńskiej. Wbrew twierdzeniom odwołującej się odpowiedzialność nie została ustalona dowolnie, albowiem wynika wprost z ustawy. Utrwalony jest pogląd, iż odpowiedzialność współmałżonków w myśl przywołanych norm, a także zasady subsydiarnej odpowiedzialności w stosunku do odpowiedzialności podatnika (płatnika składek), nakazuje uwzględnienie, że zobowiązanie małżonka jest równe zobowiązaniu podatnika (płatnika) (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.01.2016r. sygn. I UK 23/15).

Zaznaczył, iż przepisy Ordynacji podatkowej, ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz ustawy o księgach wieczystych i hipotece zawierają spójną koncepcję ustanowienia zabezpieczeń i realizacji na drodze egzekucji zobowiązań podatkowych z nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, aby zapobiec skutkom podjęcia przez dłużnika i jego małżonka ewentualnych kroków prowadzących do wyłączenia lub ograniczenia wspólności majątkowej i usunięcia tą drogą z zasięgu organu części majątku.

Ustanowienie w przepisach Ordynacji podatkowej odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania podatkowe oznacza wprowadzenie odpowiedzialności rzeczowej małżonka dłużnika za jego cudzy dług publicznoprawny, ograniczonej do majątku wspólnego. Przewidziana dla należności publicznoprawnych administracyjna droga ich egzekucji na podstawie administracyjnego tytułu wykonawczego, pozwala na prowadzenie egzekucji także z majątku wspólnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 05.03.2015r. sygn. V CSK 390/14)

Zatem odwołująca odpowiada za zobowiązania Z. w zakresie wskazanym w wydanej decyzji. Termin płatności nieuregulowanych należności z tytułu składek, przypadł na okres, kiedy pozostawała w związku z małżeńskim, zatem w sprawie zaistniały wszystkie przesłanki pozytywne warunkujące odpowiedzialność byłej małżonki dłużnika L. Z. z majątku wspólnego .

Uczestnik postępowania L. Z. nie zajął stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy w Suwałkach ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie w części skutkować musiało zmianą zaskarżonej decyzji.

Okoliczności sprawy oraz fakty związane z sekwencją zdarzeń w sprawie nie były sporne.

Analiza stanowisk odwołującej się i organu rentowego wskazuje natomiast na błędne zastosowanie podstawy prawnej, która ich zdaniem wyłącza odpowiedzialność odwołującej się – jak ona utrzymuje lub nie – jak twierdzi organ rentowy. W obu przypadkach błędnie zakładano, że w sprawie ma zastosowanie art. 29 Ordynacji podatkowej, gdy w rzeczywistości należało zastosować art. 110 Ordynacji podatkowej.

Na dzień wydawania skarżonej decyzji – odwołująca się dysponowała prawomocnym (z dniem 11.03.2021r.) wyrokiem rozwodowym. Tym samym posiadała status małżonka rozwiedzionego i w przepisach ustawy ordynacja podatkowa jej sytuacja została określona przepisem art. 110 ustawy, który obie strony pominęły. Sąd to zauważył i przyjął, iż nie można rozstrzygnąć w sprawie z uwzględnieniem literalnego zapisu żądań zawartych w odwołaniu, ale ocenić sprawę globalnie, tym bardziej, że odwołująca się działała bez fachowego pełnomocnika i Sąd był zobligowany do szczególnego nadzoru nad ochroną jej praw procesowych, ale również mieć na uwadze, że przedmiot sporu dotyczy sprawy dla niej niezwykle istotnej i mającej wpływ na jej status majątkowy. Błędna podstawa prawna jej odwołania być może związana z trudnym do opanowania dla niej obszarem prawa ubezpieczeń i podatków, a to nakłada na Sąd obowiązek zastosowania prawidłowych podstaw rozstrzygnięcia, które ostatecznie skutkować musiały w części zmianą zaskarżonej decyzji.

Przechodząc do meritum sprawy to wskazać należy, że zgodnie właśnie z art. 110 §1 Ordynacji podatkowej rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, jednakże tylko do wysokości wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym.

Przepis ten stanowi swoiste dopełnienie zasad odpowiedzialności osób pozostających w związku małżeńskim za zobowiązania podatkowe (składkowe), o której mowa w art. 29 Ordynacji. Z porównania wskazanych regulacji wynika, że do czasu trwania związku małżeńskiego odpowiedzialność tę kształtuje art. 29 Ordynacji i dotyczy ona majątku odrębnego (osobistego) podatnika oraz majątku wspólnego podatnika i jego małżonka. Natomiast po ustaniu związku małżeńskiego w następstwie rozwodu czy unieważnienia odpowiedzialność małżonka podatnika określa art. 110 Ordynacji podatkowej.

Odwołująca się jako rozwiedziony małżonek niewątpliwie odpowiada solidarnie z L. Z. za zaległości podatkowe powstałe w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej. Warunkiem ponoszenia przez nią odpowiedzialności jest powstanie zaległości w trakcie trwania związku małżeńskiego i trwania (pełnej lub ograniczonej) wspólności majątkowej, a zaległości dotyczą okresu, gdy w takiej wspólności pozostawali. Natomiast mając na uwadze fakt, że w dniu wydania zaskarżonej decyzji małżonkowie byli już rozwiedzeni nie można do odpowiedzialności ubezpieczonej stosować przepisu art. 29 § 1 Ordynacji, a należało zastosować przepis art. 110 Ordynacji. Odpowiedzialność rozwiedzonego małżonka ma charakter osobisty i dotyczy całego jego majątku, jednakże ustawodawca zastrzegł, że kwota, do której rozwiedziony małżonek ponosi odpowiedzialność jako osoba trzecia, ograniczona jest do przypadającego jej udziału w majątku wspólnym.

Prowadzi to więc do konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie przez organ rentowy i ustalenia składu i wartości majątku wspólnego i wartości udziału przypadającego odwołującej się. Jeżeli organ nie będzie dysponował dokumentami o podziale majątku małżonków w postaci umowy czy wyroku sądowego, to musi czynić w tym zakresie własne ustalenia. Komentowany przepis nie stawia warunku, aby był udział w majątku wspólnym faktycznie otrzymał. Należy mieć również na uwadze, że zgodnie z § 2 art. 110 Ordynacji odpowiedzialność, o której mowa w § 1, nie obejmuje odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych powstałych po dniu uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie, a zatem i w tym względzie zaskarżona decyzja wymaga korekty (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24.05.2018r. sygn. III AUa 453/17).

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 477¹⁴ §2 kpc zmieniono zaskarżoną decyzję o tyle, że ustalono, iż M. Z. za zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy byłego męża L. Z. odpowiada z nim solidarnie całym swoim majątkiem do wysokości wartości przypadającego jej udziału w majątku wspólnym.

Główne natomiast zarzuty M. Z. były nietrafione i tym samym, na podstawie art. 477¹⁴ §1 kpc odwołanie w pozostałym zakresie podlegało oddaleniu (pkt 2). Artykuł 110 Ordynacji Podatkowej jednoznacznie stanowi, że rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej. Nie można więc wbrew zapisami w ustawie Ordynacja podstawkowa (oczywiście w związku z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych) ograniczać w jakikolwiek sposób odpowiedzialności rozwiedzonego małżonka. Fakt też, że zaległość wynosi jedynie kwotę (...) również nie może powodować, że decyzja jest nieuzasadniona. Przepisy prawa w tym względzie nie wyłączają odpowiedzialności małżonka bądź byłego małżonka z tego powodu, że zaległość jest nieduża, i że egzekwować ją można z majątku odrębnego zobowiązanego małżonka.

O kosztach zastępstwa procesowego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 §1, §1¹, art. 99 kpc w zw. z §2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018r. poz. 265 ze zm.). Odwołująca się w zasadzie przegrała sprawę więc zobowiązana jest ponieść koszty zastępstwa procesowego organu rentowego. Jednak z uwagi na częściową zmianę decyzji i wysokość kwoty do jakiej odpowiada za zobowiązania

byłego małżonka, nieco powyżej (...), nieuzasadnionym byłoby obciążanie jej przypisaną kwotą 3.600zł z §2 pkt 5 rozporządzenia kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego. We wskazanych okolicznościach sprawy uznać należało za zasadną kwotę 1.800zł.

Mt/PW